ЕВРОПЕЙСКА
КОМИСИЯ

Брюксел, 16.7.2025 г.
COM(2025) 421 final

ДОКЛАД НА КОМИСИЯТА ДО ЕВРОПЕЙСКИЯ ПАРЛАМЕНТ И СЪВЕТА

Инвестиране в конкурентоспособността и технологичното лидерство на ЕС

{SWD(2025) 194 final}

European Commission

МЕЖДИННА ОЦЕНКА НА ПЛАТФОРМАТА ЗА СТРАТЕГИЧЕСКИ ТЕХНОЛОГИИ ЗА ЕВРОПА (STEP)

Инвестиране в конкурентоспособността и технологичното лидерство на ЕС

Доклад на Комисията
до Европейския парламент и до Съвета

Настоящият доклад съдържа междинна оценка на изпълнението на платформата за стратегически технологии за Европа (STEP)[1] до март 2025 г. Създадена през март 2024 г. като част от междинния преглед на настоящата многогодишна финансова рамка (МФР), **STEP е ключов компонент от отговора на ЕС на нарастващите предизвикателства пред неговото технологично лидерство и устойчивостта на неговата промишленост**. STEP не е нова програма за финансиране, която да допълни вече комплексната среда на финансиране[2]. **Това е иновативна координационна платформа**, чрез която инвестициите на ЕС се насочват **в рамките на 11 съществуващи програми на ЕС за финансиране**[3] за подкрепа на стратегически технологии от критично значение в три сектора — цифрови и наукоемки технологии, чисти и ресурсно ефективни технологии и биотехнологии — насочени също и към недостига на квалифицирана работна ръка. Изпълнението на STEP се основава на обединяване на инвестициите в рамките на съществуващите фондове, присъждане на **печат (за суверенитет) на STEP**[4] на висококачествени проекти и предлагане на **портала на STEP („Суверенитет“)**[5] **с цел улесняване на достъпа до финансиране за организаторите на проекти.** STEP подкрепя широк кръг бенефициери, включително малки и средни предприятия (МСП), стартиращи предприятия, научноизследователски институции и промишлени участници, с цел да им помогне да разработват и усъвършенстват стратегически технологии с **висок потенциал за иновации** или с възможност за **намаляване на стратегическите зависимости на ЕС**.

Европейската комисия приема настоящата междинна оценка на изпълнението на STEP съгласно изискванията на член 8 от Регламента за STEP[6]**.** Въпреки че е публикуван на ранен етап от изпълнението на STEP — твърде рано за пълноценна оценка на въздействието — настоящият доклад служи за извличане на ценни първоначални поуки. Данните от него са предназначени за обсъждане на бъдещите разходни програми в рамките на следващата МФР, както е предвидено в регламента. В съответствие с изискванията на рамката за по-добро регулиране в междинната оценка се оценява как STEP постига целите си въз основа на наличните данни. Това се постига, като се вземат предвид петте критерия за оценка — ефективността, ефикасността, целесъобразността, съгласуваността и европейската добавена стойност. В работния документ на службите на Комисията, който придружава настоящия доклад, са предоставени допълнителни доказателства и информация, които се основават на широк набор от източници на доказателства, включително специална покана за представяне на доказателства, целеви информационни мисии в държавите членки и обмен на информация с национални органи, представители на промишлеността и изследователски институции.

В оценката беше установено, че е постигнат значителен напредък в насочването на финансовите ресурси на ЕС за постигане на стратегическите цели на ЕС. Държавите членки са предприели действия за включване на приоритетите на STEP в своите програми за

[1] Вж. Платформа за стратегически технологии за Европа — Европейски съюз (STEP).

[2] В регламента за STEP не се предвиждат допълнителни финансови средства за STEP, с изключение на целево увеличение от 1,5 милиарда евро на Европейския фонд за отбрана за действия, свързани със STEP.

[3] Фонда за иновации, програмата „Цифрова Европа“, Европейския фонд за отбрана, „Хоризонт Европа“, програмата „ЕС в подкрепа на здравето“, Европейския фонд за регионално развитие, Европейския социален фонд плюс, Фонда за справедлив преход, Кохезионния фонд, Механизма за възстановяване и устойчивост и програмата InvestEU.

[4] Вж. STEP (Sovereignty) Seal.

[5] Вж. STEP (Sovereignty) Portal.

[6] В регламента за STEP (член 8) се изисква междинната оценка да бъде завършена до декември 2025 г.

политиката на сближаване, като вече са **мобилизирани около 6,3 милиарда евро** за целите на STEP[7]. Успоредно с това в рамките на програмите на ЕС за финансиране, управлявани от Комисията, чрез **целеви покани са мобилизирани около 9,5 млрд. евро**, като над 5,1 млрд. евро вече са отпуснати на избрани проекти. Освен това бяха присъдени **190 печата за суверенитет** на висококачествени проекти със стратегическа стойност за ЕС[8]. Въпреки че е **прекалено рано за цялостна оценка** и **при изпълнението ѝ са възникнали известни моменти на сложност**, първите индикации сочат, че **съществуващите финансови ресурси на ЕС ефективно се насочват чрез STEP към критични сектори**, които са от съществено значение за технологичния суверенитет на Европа.

Настоящият доклад е структуриран, както следва. В раздел 1 се оценява постигнатият до момента напредък в изпълнението на STEP, като се поставя ударение върху конкретните резултати, постигнати на място. В раздел 2 се разглежда какво е работило добре и какво може да се подобри, и се посочват основните поуки, извлечени досега. В раздел 3 се прави обобщение и заключение, като се очертава пътят напред.

1. Успешното изпълнение на STEP е в ход

STEP е интегрирана в изпълнението на пет програми на ЕС, които се управляват пряко от Комисията: „Хоризонт Европа“, Фонда за иновации[9], Европейския фонд за отбрана, програмата „Цифрова Европа“ и EU4Health. До март 2025 г. в рамките на тези програми бяха обявени общо 60 покани за представяне на предложения и две покани за участие в търгове, съответстващи на целите на STEP, на обща стойност 9,5 млрд. евро. Най-голям е делът на поканите за представяне на предложения в рамките на Фонда за иновации, който подкрепя чисти и ресурсно ефективни технологии. Друго значимо финансиране включваше специалната покана на Европейския съвет за иновации за представяне на предложения от разрастващи се предприятия в рамките на STEP („Scaleup“), с която се предоставят инвестиции само в капитал на успешните кандидати. До края на март 2025 г. около 5,2 млрд. евро вече бяха разпределени за избрани проекти в трите стратегически сектора, определени в рамките на STEP, като по-голямата част от ресурсите бяха мобилизирани за чисти технологии. Подкрепата за развитие на уменията възлизаше на 53 млн. евро, отпуснати по линия на програмата „Цифрова Европа“ за подкрепа на усъвършенствани цифрови умения в областта на технологиите от критично значение.

Изпълнението на STEP чрез политиката на сближаване на ЕС напредва добре на национално и регионално равнище в държавите членки. До края на март 2025 г. държавите членки проявиха значителен интерес към използването на ресурсите на политиката на сближаване за подкрепа на приоритетите на STEP. Бяха представени и одобрени от Комисията общо 38 изменения на програмите в областта на политиката на сближаване за преразпределяне на 6,3 млрд. евро към приоритети, предназначени за STEP. Тези изменения се отнасяха до програми от 11 държави членки[10], по-специално по линия на Европейския фонд за регионално развитие (ЕФРР), Европейския социален фонд плюс (ЕСФ+) и Фонда за справедлив преход (ФСП).

[7] Към 31 март 2025 г. Комисията е одобрила общо 38 изменения на програмите за политиката на сближаване, свързани със STEP, в 11 държави членки.

[8] Това включва 11 печата STEP, присъдени в рамките на Европейския съвет по иновации на 3 април 2025 г.

[9] Фондът се финансира от приходите, генерирани от системата на ЕС за търговия с емисии (СТЕ).

[10] Франция, Германия, Латвия, Литва, Румъния, Италия, Испания, Дания, Нидерландия, Австрия и Полша.

Инвестициите в развитието на уменията — съществена част от целите на STEP — представляват около 15 % от разпределените средства[11]. Освен това избрани държави членки[12] обявиха покани за представяне на предложения на обща стойност 2 млрд. евро, насочени към инвестиции, свързани със STEP, като 148 млн. евро вече са разпределени за конкретни проекти, а през следващите месеци и години постепенно ще бъдат разпределени още средства.

Данните, отчетени към края на март 2025 г., относно разпределените средства и финансирането, отпуснато за инвестиции в рамките на STEP, включително ресурсите, разпределени или отпуснати за инвестиции в развитието на умения, които допринасят за постигането на целите на STEP, следва да се разглеждат като моментна снимка в рамките на един текущ процес. Може да се очаква, че с напредването на изпълнението на STEP ще последват още инициативи, насочени към уменията. Въз основа на тези резултати съответните финансови ресурси, разпределени за целите на STEP, все още не са се превърнали във финансиране на конкретни проекти в целевите технологични сектори. В случаите, когато проектите вече са били избрани за финансиране в рамките на покани за представяне на предложения, свързани със STEP, тяхното **изпълнение се очаква да се осъществи през следващите години. Това ограничава настоящата възможност за оценка на успеха на STEP в подкрепата на стратегическите технологии.**

Към март 2025 г. нито една държава членка не е представила изменения на своите планове за възстановяване и устойчивост (ПВУ), за да добави конкретни приоритети по STEP, и нито една държава членка не е избрала да прехвърли средства от Механизма за възстановяване и устойчивост (МВУ) към своя раздел „Държави членки“ на InvestEU специално за инвестиции, свързани със STEP[13][14]. Това може да се обясни с **ограниченията във времето**, тъй като STEP се въвежда след като е изтекло повече от половината време по графика за изпълнение на МВУ.

С цел да се повиши видимостта и да се улесни алтернативното и кумулативното финансиране на проектите, досега Комисията е присъдила 190 печата за суверенитет. Печатът за суверенитет има за цел да отличи проекти с високо качество и съобразени с целите на STEP, независимо дали са получили финансиране или не (често поради недостатъчно общо налично финансиране). Печатът сам по себе си не включва никаква гаранция, че ще бъде предоставено алтернативно или кумулативно финансиране: **към края на март 2025 г. проектите с печат за суверенитет все още не са получили финансиране** от ресурсите на политиката на сближаване на ЕС или по линия на МВУ. Първите печати обаче бяха присъдени едва през октомври 2024 г., което означава, че усвояването им може да продължи и през следващите месеци.

[11] Отчитане на данни само за програми със специални приоритетни оси по STEP или известни количества, предназначени за STEP.

[12] Германия, Дания, Италия, Латвия и Румъния.

[13] Въпреки това осем държави членки (България, Чешката република, Финландия, Гърция, Малта, Румъния, Испания и Португалия) са внесли по своите раздели „Държави членки“ на InvestEU, като пет от тях са използвали ресурси на МВУ за цели, които не са специфични за STEP.

[14] Държавите членки могат да отделят 6 % от своите ресурси по МВУ за раздел „Държави членки“ на InvestEU за инвестиции в технологии, свързани със STEP. Това е в допълнение към съществуващата възможност за прехвърляне на до 4 % от средствата на МВУ към InvestEU за по-широки цели, което позволява комбинирано прехвърляне на до 10 %. При преразглеждането на своите ППУ от държавите членки се изисква също така да разглеждат приоритетно проектите, удостоени с печат за суверенитет. Освен това печатът за суверенитет трябва да бъде взет под внимание както от Комисията, така и от държавите членки при консултациите относно инвестициите на Европейската инвестиционна банка (основният партньор на InvestEU) и при проверките на политиката относно инвестициите на други партньори по изпълнението на InvestEU.

Порталът „Суверенитет“ на STEP, стартиран през април 2024 г., действа като единен онлайн център за информация относно свързаните със STEP възможности за финансиране и инвестиции. Към края на март 2025 г. в портала са публикувани над 70 покани за представяне на предложения от различни източници на финансиране (политика на сближаване, програми на ЕС, управлявани от Комисията, и др.). Порталът на STEP включва карта с преглед на приетите изменения на програмите в областта на политиката на сближаване и публична база данни за проектите, удостоени с печата за суверенитет , като повишава прозрачността и предоставя ресурс за публични и частни инвеститори, включително управляващите органи на фондовете на ЕС в държавите членки. Понастоящем се извършва техническа подготовка за интегриране на симулатор с изкуствен интелект и чатбот, които да помагат на организаторите на проекти да открият подходящи възможности за финансиране от ЕС.

С цел справяне с предизвикателството за изпълнение на STEP по последователен начин в 11 различни програми на ЕС бяха **създадени редица механизми за координация**. На първо място, беше създадена **мрежа от национални звена за контакт (НЗК) на STEP, като всички държави членки определиха представители[15].** Между 2024 г. и началото на 2025 г. се проведоха пет срещи на мрежата, като беше предоставен форум за обмяна на опит, споделяне на добри практики и изясняване на регулаторните и оперативните аспекти на изпълнението на STEP. На второ място, **междуведомствена мрежа на Комисията**, включваща 14 генерални дирекции[16], провежда редовни срещи за съгласуване на приоритетите за финансиране, обмен на оперативни насоки и най-добри практики и наблюдение на напредъка.

Освен това Комисията издаде няколко документа с насоки, включително официални насоки за обхвата на STEP[17], специална брошура за НЗК и управляващите органи, както и актуализирано известие за изменение на ПВУ с цел включване на приоритетите на STEP. Досега Комисията е провела технически мисии в девет държави членки (Германия, Франция, Естония, Латвия, Литва, Румъния, Словения, Португалия и Гърция), за да подкрепи допълнително националните усилия за изпълнение.

2. STEP е в добра позиция да подкрепи стратегическите технологии в ЕС, въпреки че все още има пречки за нейното изпълнение

STEP играе осезаема роля в насочването на програмите на ЕС за финансиране към стратегически технологии, но системните предизвикателства ограничават пълното използване на нейния потенциал. STEP действа като катализатор за **координиране** на съществуващите инструменти и насочването им към технологии от критично значение — цифрови

[15] Към 31 март 2025 г. само Ирландия все още не е определила НЗК.

[16] Представители на ГД „Бюджет“; ГД „Действия по климата“; ГД „Съобщителни мрежи, съдържание и технологии“; ГД „Конкуренция“; ГД „Отбранителна промишленост и космическо пространство“; ГД „Икономически и финансови въпроси“; ГД „Трудова заетост, социални въпроси и приобщаване“; ГД „Вътрешен пазар, промишленост, предприемачество и МСП“; Орган за готовност и реакция при извънредни здравни ситуации; Правна служба; ГД „Регионална и селищна политика“; ГД „Научни изследвания и иновации“; ГД „Здравеопазване и безопасност на храните“; Генерален секретариат; и Работна група за реформи и инвестиции.

[17] Съобщение на Комисията C/2024/3209 — Указания относно някои разпоредби на Регламент (ЕС) 2024/795 за създаване на платформата за стратегически технологии за Европа (STEP), 2024 г., достъпно на: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/PDF/?uri=OJ:C_202403209.

и наукоемки технологии, чисти технологии и биотехнологии — като пренасочва значителни финансови ресурси в кратки срокове. Въпреки това големият брой и разнообразието на програмите на ЕС за финансиране в рамките на STEP, разработени преди създаването на STEP — всяка от които има различни критерии за допустимост, процедури за кандидатстване, срокове и проценти на съфинансиране — ограничават както скоростта, така и качеството на изпълнението на STEP, като в крайна сметка ограничават цялостното ѝ въздействие.

Въпреки че печатът за суверенитет е подобрил видимостта на проектите, въздействието му върху усвояването на средства все още не е установено. Това се дължи на **проблеми със сроковете[18] и на практически спънки.** Настоящото регионално разпределение на присъдените печати за суверенитет в държавите членки показва относителна концентрация в по-развитите региони на ЕС. Проектите, удостоени с печат за суверенитет, които се намират в „по-слабо развитите“ и „преходните“ региони, по принцип биха могли да се възползват от сравнително по-голям дял от ресурсите на политиката на сближаване. На практика се оказва трудно да се комбинират финансови ресурси от различни инструменти на ЕС, тъй като те се прилагат по различни правила, включително различни методи за оценка на допустимите разходи. Освен това третирането на проектите по програмата STEP като държавна помощ варира в зависимост от вида на проекта — проектите, обхванати от Регламента за STEP, се ползват само от ограничен преференциален режим[19] — представлява фактор, за който някои национални органи отбелязват, че може да ограничи желанието им да предоставят финансиране. И накрая, самото естество на някои проекти с печат за суверенитет, включващи големи транснационални консорциуми, усложнява тяхното потенциално внедряване, тъй като ще изисква едновременна подкрепа от множество управляващи органи.

Порталът на STEP успешно предлага опростен достъп до информация за възможностите за финансиране като единна входна точка. Функционирането му обаче зависи от отделни системи на приложения. Очаква се планираните подобрения, като например разработването на симулатор с изкуствен интелект, да подобрят допълнително ефективността му. Информация за безвъзмездните средства и обществените поръчки по програми, управлявани пряко от Комисията, може да бъде намерена на портала за финансиране и търгове. До момента обаче няма единна входна точка, която да показва възможностите за финансиране от бюджета на ЕС, управлявани от партньори по изпълнението, държавите членки и регионалните власти.

Чрез STEP бяха подобрени разходите на ЕС за технологии от критично значение в сравнение с първоначалната структура на МФР, но структурните различия между програмите все още не дават възможност за напълно интегриран подход в полза на организаторите на проекти. Например няколко държави членки представиха примери за проекти, удостоени с печат за суверенитет в рамките на Фонда за иновации, но които потенциално са недопустими за финансиране от ЕФРР и ФСП поради нормативни разпоредби[20] (в правните основания на фондовете), изключващи използването им за финансиране на инсталации,

[18] Първите печати за суверенитет бяха присъдени едва в края на периода на оценка.

[19] През юни 2024 г. Комисията измени Насоките за регионална държавна помощ, за да повиши максималния интензитет на помощта в подпомаганите райони за проекти, попадащи в обхвата на STEP — вж. EUR-Lex — 52024XC03516 — EN — EUR-Lex.

[20] Член 7 от Регламент (ЕС) 2021/1058 на Европейския парламент и на Съвета от 24 юни 2021 г. относно Европейския фонд за регионално развитие и Кохезионния фонд и член 9 и член 11, параграф 2, буква з) от Регламент (ЕС) 2021/1056 на Европейския парламент и на Съвета от 24 юни 2021 г. за създаване на Фонд за справедлив преход.

обхванати от Системата за търговия с емисии (СТЕ)[21]. Подобни несъответствия намаляват капацитета на STEP да действа като безпроблемен мост между различните начини на управление и подчертават сложността на съгласуването на различните инструменти за последващо финансиране.

В стратегически план чрез STEP се осигурява европейска добавена стойност, като се концентрират ресурси и политическо внимание върху сектори и проекти от първостепенно значение за бъдещата конкурентоспособност и икономическа сигурност на ЕС. Чрез STEP се осигурява рамка за целия ЕС за насърчаване на инвестициите в технологии от критично значение, въпреки че регионалната концентрация на проектите с печат за суверенитет в по-развитите райони отразява потенциално предизвикателство за приобщаващо въздействие.

Актуалността на STEP се потвърждава от променящия се политически дневен ред. Инициативите на Комисията в рамките на Пакта за чиста промишленост[22] и Компаса за конкурентоспособност[23] отразяват широк консенсус относно необходимостта от подкрепа на стратегически технологии чрез целенасочени, координирани инвестиции и действия. Предложеното разширяване на обхвата на STEP, така че да включи сектора на отбраната[24], потвърждава потенциала ѝ в рамките на настоящата МФР.

3. STEP ще продължи да предоставя информация за бъдещото вземане на решения относно финансирането от ЕС

Макар и все още да се въвежда постепенно, STEP е на път да постигне целите си. Платформата демонстрира ползите от засилената координация на програмите за финансиране около целеви набор от политически цели. Порталът на STEP е успешно позициониран като пилотна инициатива, която обединява възможностите за финансиране и инвестиции, свързани със STEP, в единна входна точка за съответните заинтересовани страни.

Въпреки тези постижения, в оценката се подчертава, че STEP работи в рамките на сложна и непостоянна среда на финансиране, като се подчертава необходимостта от постоянна координация, за да се улесни все по-необходимото стратегическо определяне на приоритетите в бъдеще.

В перспектива дейностите по изпълнение на STEP продължават да се развиват с пълна сила. До март 2025 г. от целия ЕС бяха подадени още изменения на програмите в областта на политиката на сближаване, свързани със STEP. Приемането и прилагането им ще бъде ключов акцент в този нов етап. Държавите членки и Комисията ще продължат да отправят покани за представяне на предложения и да отпускат финансиране на проекти, свързани със STEP.

[21] На 1 април 2025 г. Комисията публикува законодателно предложение с целеви изменения на регулаторната рамка за фондовете на политиката на сближаване, включително разрешаване на инвестиции, свързани с производството, преработката, транспорта, разпределението, съхранението или изгарянето на изкопаеми горива, в операции, получили печат за суверенитет по линия на Фонда за иновации, и по-голяма подкрепа от ЕФРР за проекти за декарбонизация, получили печат за суверенитет (например по линия на Фонда за иновации) — достъпно на адрес Inforegio - A modernised Cohesion policy [Модернизирана политика на сближаване]: Междинен преглед.

[22] Вж. COM(2025) 85 final.

[23] Вж. COM(2025) 30 final.

[24] Предложение за регламент по отношение на стимулирането на свързаните с отбраната инвестиции в бюджета на ЕС с цел изпълнение на плана ReArm Europe, COM(2025) 188 final.

Увеличаващият се брой печати за суверенитет, присъдени от Комисията, в съчетание с увеличените финансови ресурси, предназначени за целите на STEP на национално равнище, предоставят на инвеститорите набор от висококачествени проекти. Постигането на амбициите на STEP до края на настоящата МФР през 2027 г. ще изисква **постоянни усилия и непрекъснат ангажимент както от страна на държавите членки, така и от страна на Комисията.** За тази цел Комисията ще продължи да проучва начините за подпомагане на държавите членки при изпълнението на STEP и за засилване на взаимното допълване между инструментите за финансиране на ЕС.

На този втори етап от изпълнението потребителите на платформата STEP може да се възползват от по-голям обхват и по-големи стимули. През април 2025 г. Комисията предложи да се въведе четвърти сектор в рамките на STEP — отбраната — и да се разширят финансовите стимули, които са на разположение в рамките на STEP за политиката на сближаване. Тези нововъведения бяха въведени в предложението за регламент за насърчаване на инвестициите в областта на отбраната в бюджета на ЕС[25] и в предложението за регламент в контекста на междинния преглед на сближаването[26]. Понастоящем текстовете са в процес на договаряне между институциите на ЕС.

На този етап не се предвиждат по-нататъшни **изменения във функционирането на STEP** — като се има предвид и времето за изпълнение, което ще е необходимо, за да се видят евентуалните ползи от временния инструмент, чийто срок изтича в края на настоящата МФР (края на 2027 г.). **Въпреки това много от поуките, извлечени от STEP, и нейните ограничения при справянето със съществуващите предизвикателства могат да послужат за изготвянето на бъдещата МФР, както е предвидено в регламента за STEP, по-специално по отношение на изготвянето на бъдещото финансиране от ЕС за конкурентоспособност и икономическо сближаване.** Някои от ключовите цели на STEP — като засилена координация и интеграция между инструментите за финансиране на ЕС и опростен достъп до финансиране за бенефициерите с по-опростени правила и единна входна точка — биха могли да вдъхновят разработването на следващите инструменти на МФР.

[25] Вж. EUR-Lex - 52025PC0188 - EN - EUR-Lex.

[26] Вж. Inforegio - A modernised Cohesion policy [Модернизирана политика на сближаване]: Междинен преглед.